

ה מ א ס ף

לחדש תמוז תקמ"ה

א

שירים

הדוכס לעאפאלד איש חי ורב פעלים *.

I.

עורך חי בפרומים איש גבור חיל !

עורך חי לעאפאלד ! במקום אין ליל .

צירי (א)

(א) עליו יא נהי כחך כש , כעס כחך ; ינכה כני תחזיקים כל
איש דובר משלים , וכל לבב הונה אחת דוי ; מיוחדו יאכלו
מאין הפוגה , ושומעי שמעו בכל הארץ יא קול יללם ; נבאו
אשר עמד על ראשו , לא יחלא נחם , והעיר פראנקפורט
אשר עמד בה מחנהו ירדה פלאים . החכמות ישבו וראשיהן
תפוחות מבלי מחצק , ואבניו ולכו בלמוד כי נכל כתבם . הו !
במר רוחם יאחזו יתומים , כי אפס אב להם ; ועיני אלמנות
תכדוכה פלגי מים כי שבת חשון . הוי ! כי ירד בחצולות ,
ביום ד' י"ז אייר בעבר (ben 27ten April 1785) ויגברו
מומי הנהר אדער ויהיו לשטף מים רבים . עד כי עלה קול
העניים החטים לחות הכרים , על שפתו אל לב הדוכס החסיד
מאקסמיליאן יוליאוס לעאפאלד מאן ברוכשווייג וואלפענביטעל
לאמור : קומה ! הושיענו , צוה עלינו חסידך ומהר לשלח
אנשים להצילנו , כי מבטעי עורעך בני מות אהנו וטפילו —
טרם קראו , כדרכו רחמיו עליהם וירד כי שיע לעורכם . אמנם
עוד לא הגיע אל עבר הנהר ושכולת מים עבר הוי ויהפכהו ,
והדוכס החסיד ירד בחצולה וימת בן שלשים ושתיים
שנה צעיר לימים ורב הפעלים . וכל מעשי תקפו וגבורתו ואת
הטוב אשר גמל לכל איש כיפודי כנצתי נכתבו עוד בל"א בדף
המנונה צ"ג גאנצע .

דברי המאספים .

צירי אל העלוקה אל אור זורה ;
 במקום יאר לך אל ' מה לך אור שמש ? —
 ובשמחתך עתה תבז יום אמש ,
 תמצא שוב אל ארץ שור בזה פורה .

2.

שם תשחק לרשע פורש על גבל ,
 ישיר "שוא כל אדם , כל חסדו הגבל
 "ומה יועיל צדק מנחית עושהו ? —
 "מקרה אחר לכל , כי ילכו ;
 "בצדיק פרשע יחלו יאבדו ;
 "גם נקי כי יצעק , אם יש עושהו ; —

3.

אשר יך , לעצפאלד ! אהוב רוע ;
 בעת במרומיק אתה יודע ,
 כי לא יאבד חכם כבוזה דעת ;
 אל בנפי חסדך מרום נשאת ,
 שם כל צדקותיך לעשות הרבית ,
 ספר מפי אליה , אונק שומעת .

גם מוֹתֵךְ לְעֶאֱפָאֵלֶךְ רַב טוֹב הוֹפִיעַ ;
 כְּבֹרֶךְ דְּקִיָּע , רַעֲם וְשֹׁאֹן מְשִׁמֵּעַ
 חֵן הַגִּיד בְּאַרְצָן מַעֲשִׂים עֲשִׂיתָ ;
 וּבָנִין לְאֲדִיקִים כְּבוֹד הַנְּחִלָּתָ ,
 יוֹדֵעַ מָה כָּחֵם מֵאֲשֶׁר פָּעֵלָתָ
 עַל רֵאשֵׁי מוֹרְדֵי אוֹר בּוֹשָׁה הָעֲטִיתָ .

חֶרֶפַת עוֹלָם שָׁמַתָּ עַל רֹאשׁ אוֹיְבֵנו
 יִגְדֹּר אֲבָזִיִּים בּוֹנֵי צִלְמוֹנוּ ;
 מִי יֵצֵר לְבָבָהּ תִּכְנֶן בְּךָ רוּחַ ? —
 לְאֶחָב גַּם אֲבִיוֹנִים מֵאַהֲבַת נֶפֶשׁ ;
 לְעֹבֹר מִים עֲזִים הַגּוֹרְשִׁים רָפֵשׁ ;
 בְּעֹבֹר הַיָּל דְּלִים קוֹטְפִים מְלוּחַ .

אֵיךְ חִישׁ דִּרְדַּתָּ שְׁיֵט אֶל גִּיא צִלְמוֹתָ ;
 מִפְּנֵי צָרַת דְּרָשִׁים מְטִים לְמָוֶת ;
 וּבֵין גְּלִים הוֹמִים לְבָבָהּ שִׁמְחָ ,

כי אל — רני: פלמ! — נשאת עין,

אם נהפך אני שיש ויהי לאין —

איך — אך חי אתה, גבור צולח!

7.

איך יקרא מות, מות וך מפשע?

למה יקרא חי, איש אוהב רשע?

חי לץ אך מות, מות תום חיהו!

מה חי הבלנו? סואה נסער.

הן בלנו מתים זקן גם נער.

ומה יתרון איש זר ילבין שעהו?

8.

אם לא לשוא נבראנו, אם זאת חלקנו;

רק אכול רק שתה עד בא קצנו

טוב כי ימות יונק ימצא אז קבר!

אך בשרון המעשה יערה חיינו,

הרבות טוב מהרנו, רבו ימינו,

כי חכמה, זקנת איש: תום, שיבת גבר.

9.

לֵעָ אָפָא לְדָ ! בְּעִשּׂוֹת טוֹב אֵין מִי יִדְמָה ,
 אִם בְּמִנּוֹת מַעֲשֵׂיךָ יִמְנוּ יִמֶיךָ
 רַב יָמִים כְּמוֹךָ , כֹּל יִהְיֶה בָנוּ ;
 עַתָּה מַעַל כַּח אִישׁ אֶדְקָק הוֹפִיעַ ,
 הַכִּבְבִּים דָּנוּ , שָׂרָף הִרְיֵעַ ;
 רַב לָךְ ! לָנוּ אַתָּה ! שֵׁב כַּח אֶתְנוּ !

10.

עַד מָתִי , אִישׁ רָשָׁע תִּשְׁכַּח קוֹנֶךָ ,
 תִּשְׁכַּח כִּי נִבְרָאתָ בְּדַמּוֹת עוֹשֶׁךָ ?
 יָד אָמֵן גִּבֹּר בְּךָ , יָד עוֹשֶׂה פֶלֶא ,
 שִׁמְךָ גֵּר בְּאַרְצֵן , רוֹאֶה מַעֲשֵׂיךָ ,
 אִם תִּמְיֵב , תַּעֲלֶה עַל גִּבּוֹן אוֹרֶךָ ,
 אִם תִּרַּע , תִּרְדַּבּוּר אֶל מֵאֶפֶל פֶּלֶא .

11.

שִׁי יִרְדּוּ מִכַּחֲשֵׁים לֹאֵל מִמַּגֵּל ,
 לָבָם פִּיִּם זוּעָף , פִּיחָם סָף דָּעַל ,
 אָמְרוּ : כַּטּוֹב כְּדָעַ מִי אֶרְוֶן לָנוּ ?

עַץ עָצְמוּ מִדְּאוֹת הַדָּר שְׁמַיִם ;

אֵל קוֹל קוֹרֵא לָהֶם אָטְמוּ אָזְנוֹת :

בִּי שְׁמַיִם קוֹרְאִים : יָד אֵל עֲשֵׂנוּ !

12.

כָּל עוֹף יָדָיו הֵיטָב רָמַשׁ וְשָׂרָץ

כָּל חִיתוֹ בִּיעֵר וּבִתְמוֹת אֶרֶץ ,

יִרְאוּם אֶת פִּלְאֵי אֵל , יִסּוּבוּ יִבְעֵנוּ -

כָּל צִמָּח יִשִּׁיחַ , כָּל עֵץ יִרְיעַ ,

מֵאֲרֵז עַד אֲזוּב , חוֹד אֵל יִשְׁמִיעַ -

וְרִשְׁעִים יִלְעָגוּ , רֹאשִׁם יִבְעֵנוּ !

13.

עֲתִידָה יִרְגֹּז לָבָם , בְּשִׁתָּם יִכִּירוּ :

מִקּוֹל רִבְבוֹת שִׁירִים בִּבְכֵי יִזְכִּירוּ ,

אֶת חֲסֵדִי לִעֲבָדָאֵלֵךְ אֶבְנֵי הַעֲזָר :

אֶלְמָנָה הוֹמְיָה : אֵיפֹה מוֹשִׁיעַ ?

יְתוֹם יִצְעַק : הוּא אָב ! בָּל : הוּא מְשִׁבִּיעַ !

כָּל הָעָם סוֹפֵד : הוּא הוֹסֵד הַנֶּחֱדָר ! !

מִסְפָּד יֵה אֶל אֲנָם כַּחַץ וְחֶרֶב ,
 יֹאמְרוּ , אֹי נִדְמִינוּ לְזֹאבֵי עֵרֶב ,
 וְאֹיבֵי אָדָם נַחְנוּ , גַּם הֵם אֹיְבֵנוּ
 מוֹתֵנוּ גִיל לָהֶם , חֲפָזִים נַחַת ,
 גָּעְרוּ מִן הָאָרֶץ יִרְדּוּ לַשַּׁחַת ,
 דָּשְׁאוּל תִּנְצֹר בַּעֲדָם מְשׁוּב אֲלֵינוּ .

גַּם תִּשְׁמַח לְעֹאפָא לֵד בְּכַבּוֹד חֶרֶב ,
 רַק מְשָׁרִים פָּעַל-אוֹמֵן לִבָּהּ ,
 מִשְׁמֶרֶת פִּקְדָתָהּ עָלֶיהָ יַעֲנֶהוּ -
 שֶׁר יִרְאֵשׁ חֵיִת בְּצִבָּא מִלְכָּנוּ ,
 חֵיל פְּרִיָּדֵיךְ הַגָּדוֹל נִזְר דְּוִרְגָּנוּ ,
 בְּלָמוּ בְכַפִּירִים רָאשֵׁי מַחְנֵהוּ -

אִם מִבִּיתְךָ אֲנָשִׁי חֵיל יֵצֵאוּ ,
 וּבָלֵב אֲרוּחָה לָבָם בְּקֶרֶב נִדְעֵנוּ ,
 רַב מִקָּדָם לְעֹאפָא לֵד , שֵׁם לָךְ עֲשִׂיתָ ,
 חַי

קנב

מִי עוֹלָם הִתְנוּ לָךְ שִׁטָּף הַמַּיִם .

בְּמִלְאָךְ מֵאֶרֶץ עוֹלָה שָׁמַיִם ;

בֵּית הוֹמֶר נִשְׁשָׁף , בֵּית אֵל עָלִיתָ !

גַּפְתִּי הָרֶץ וּוְיָלָה .

ב

מ כ ת ב י ם .

דַּבְרֵי הָאִישׁ הַשּׁוֹאֵל עַל דְּבַר מִנְהַג הַלֵּנֶת הַמַּתִּים ;

בְּמֵאסָף לַחֲדָשׁ אֲדָר תַּקְמ"ה , אֶל רַעֲיוֹ וִירֵדִין

אֲנָשֵׁי חֲבֵרַת דּוֹרְשֵׁי לְשׁוֹן עֵבֶר .

אָתָּם הִרְאֵתָם אֶת עֲבֹדְכֶם , בִּי מֵאֵל חֵן בְּעִינֶיכֶם בְּשִׁאלַתִּי
עַל דְּבַר הַלֵּנֶת הַמַּתִּים וְתִדְפְּסוּ אוֹתוֹ לַעֲיֹן כֹּל
בְּמַכְתֶּבְכֶם וְלֹא יִרְאֶתֶם מִפְּנֵי הָאֵף וְהַחִימָה אֲשֶׁר יוֹצֵת עֲלֵיכֶם
מִבְּעָלֵי רִיבְכֶם הַמָּה הַבְּזִימִים בְּעִינֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא יִסְוֶרוּ יָמִין
וְשִׁמְאֵל מִמִּנְהַגֵּי אֲבוֹתֶם , לֹא אֲכֹת הָרִאשׁוֹנִים מִרְאשִׁית
הַיּוֹתֵם עַד סוֹף כֹּל הַדּוֹרוֹת מִהַתְנָאִים הָאֲמֹרָאִים וְהַגְּאוֹנִים
זְכוּרֹת לְבִרְכָּה עַדִּי עַד , כִּי אֲשֶׁרִי אִישׁ גִּישָׁמֵעַ אֵל מֵאֲתָם ,
וַיִּשִׁים דְּבָרֵיהֶם אֵל לִבּוֹ , וְאִי לוֹ לֵאמֹר סֵר מִשְׁמוֹעַ תּוֹרַתְּם .
כִּי הָמָּה הֵיוּ בְּעָלֵי תּוֹרָה וּבְעָלֵי חֻמָּה וּמִקְוֵבִלִים אִישׁ מִפִּי
אִישׁ . וְכֵן בְּאֵמַת הַרְבָּנִים וְהַגְּאוֹנִים אֲשֶׁר עוֹד יִשְׁבוּ כְּסִיאוֹת
לְמִשְׁפַּט בְּעֵדֵת יִשְׂרָאֵל , וְהַיִּשְׂרִים כֻּלְּבֹתֶם , וְאֵם סֵר מֵאֲתָם
הַקֹּבֵלֶה אִישׁ מִפִּי חֵם , הֵלֵךְ עִינֵי שֶׁכֶּל לֵהֵם לַעֲיֹין בְּדַבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים
וּלְסַמּוֹךְ עַל דְּבָרֵיהֶם ; אֲמוֹנֶם הֵמָּוֶן יִשְׁכּוֹחַ מִנְהַג אֲבוֹתֵיהֶם
מִנְהַג אֲבוֹתֵי וְאִמּוֹת זָקֵנוּ וְזָקֵנוֹת , דּוֹדוֹ וּמִקְרָפוֹ , וְאֵם הַמָּה
הֵיוּ

היו אכרים כורמים ויוגבים ומדבר ה" אין מאומה בידם ,
 ומוססם בכפר אשר אין שם עשרה מישראל , ומנהגיהם מעשה
 הכל , יאמרו כל ישראל אכחנו לא נסור ממנה אבותינו
 ימיו ושמאל . וכבר ראיתי רבים מישראל אשר ידעו הכין
 במקרא ומשנה ותלמוד וע"כ דרכיהם שונות במנהגי שטות
 כמו ששמעו שנהגו בנוהג זה אבותם שוכני עפר . וכבר
 העירו על זה רבים מחכמי האחרונים כמו הרב בעה"מח ס"
 טל"ה וכו' . וכל העוסק בתורה לשמה ולא לשם יוקרא ,
 והמודה על האמת ולא ינאץ כועס בדברי קטטורין , להראות
 ירא וחרד על דבר ה" בדברים של מה בכך , יעיד ויזדיק
 את דברי אלה , וירד אתו לעמק העיון לברר שמעיתא
 אליה להלכתא , ולהסיר מעדת קדושים מנהגים אשר יתנו
 דופי בהנהגת האמת והחכמה .

והנה אחרי כתיב את הדברים הראשונים בם" המאסף
 בקראתי לכל אל אחד מחכמי ישראל הרופאים ,
 וקבלני בכפר פנים יפות , באמרו : אשריך שמת חלקך עם
 אחיבי האמת , ותלך ארח יושר לתור אחרי מוצא המנהג
 אשר נהג בו ישראל בקבורת המתים . כי זה לי בארבעים
 שנה אשר אנכי עוסק בחכמת הרפואה , וכל ימי היותי
 מצטער על דבר המהירות לקבור מתי ישראל ביום מותם ,
 וכבר אירע לי מעשה באשה אחת שנתעלפה כשלת ימים ,
 ואח"כ קמה על הרגלה ותתי רוחה . ואנכי לא רציתי להזיאה
 חוץ למטתה , אומנם אנכי הסברה רבו עלי והדחוני והזיאוה
 חוץ למטתה ויביתוה על הארץ בדרכם . ולולי קראתי עליהם
 בקול לאמור : אל תקברוה היום כי חיה אחת קוברים
 ועליכם חמס ! קברוה בו ביום . ולמחרתו נמצא בה איזה
 סימני חיים כי מתוך שתיכסה בשמיכת צמר כתממה , ויניחוה
 עד שקמה מתרדמתה ותחי . ע"כ דברי הרופא . אשר יתן
 עדין בחתימתו על דבריו .

וכן בשמע מזכרליו בחרף העבר על דבר ריבה אחת שמתה
 אחרי אשר נחלתה ימים רבים , ואחרי שבה על
 הארץ איזה שעות מנאז בה סימני חיים , ונני יודע לולי
 פתחו החלונות בחדרה , ותעבור עליה הקור מה היה לה ?
 ועוד ששמע כהנה רבות . ועל כל היודע קאורע כמוהו מנאז
 לקשרו ולפרסמו בדברים . אלה הדברים אשר ראיתי לכתוב
 לכם

לכם לתוספות על מכתבי ה"ל. וזה טוב אם גם איתם
תדפכו במאספס. אולי יוכל למצוא דרך, להסיר דרכנו
וללכת בארץ אבותינו הקדמונים להסיר המכשלה הזאת כי
דבר הוא, ואל יעקו עלינו דמי אחינו אל השמים, ואם
מגלה היא הרחוק יספר בעדנו, ששובנו נודרכנו, ובהסיר
נזאתנו ספק נפשות בזה. גברי אחיכם דורש האמת
נמקקת שלום.

* * *

צ"ב לשון הבותב, ומעתה יבואו דברנו לעין העדה.

הנה לפניכם אגרות ישירות ונחומות למזכין אשר באו אלינו
ביום ה"ה כר דורנו יחכם החוקר התורני הנפורסם
יונה"ר משה בן ר' מנחם כ"י, והמה על דבר הצווי
אשר יצא נוכח המספט והדק אשר להסיר הדורבס
מעקלבורג ע"ה, אשר אהב את כל עמי הדור תחת
נושלתו ורחם את היהודים כרחם אב על בנים, והוא
יתאז ראשונה בכתבה זבלשנה, להזהיר את היהודים לכל
יזכרו את מותיהם ביום מותם, כאשר ציינים מזרים
תחזיקם. ויהי כאשר באה הצווי הזאת אל היהודים, ויחשבוה
להם לזר, להעבירם ממנהגם ומדתם. וישילו את תחנתם
לעני הכ"ב ר"מ"מ"ה"ל להיות להם לפה ולמליץ לדון את
דיכס ולהפר ענת השר המושל, וגם להרב הגאון יונה"ר
יעקב עמדין יוכה יע"ב"ץ קראו להורות להם הדרך ילכו
בו, וגם הוא קרא את החכם ה"ל לעמוד לימין אחי
מעקלבורג. ועתה קראו את האגרות האלה וראו
יחשבות הגאון, והחכם, והרב גושוערין, והי"ה האיש
אשר יש לאל ידו למות דעתו בזה אם לימין או לשמאל,
זוים ידו עמו, וכעל גמולות ישלם גמול, בנחתם שיער עלי
קרת לדבר בגד גדולים מקרי לב, להדריך את החיים,
ולשכח את המתים.

הכרת דורשי לשון עבר.

פרידריך מן גאסטס נאדען הערשאַן צו מעקלענבורג.
פירשט צו ווענדען אונד שווערין ראטצענבורג.

צו וכו'.

וויד פון איין דען זעמטליכן טון ידען אין אומדן
הערשאַליכן פירשטענטימן אונד לאנדען היידורדן צו
וויסן : וואס מאכטן דר אונטער איין מעהרן טיילס
בעאכאכטעט ווערדענדע נברויד דא טאדען קיינע נאכט
אין דעם שטערבע הויז צו לאסן , זאכדן זיא גלייך אס
טאנע איהרס אכטערבנס צו בעערדיגן , זעהר אפט
דיא פאלגע האכן קענע , דאס איינע נור אין איינער שווערין
אהנמאכט , אדר דורך אנדער צו פעללי פער אורזאכטן
אונעמפסונדליפקייט ליגענדע פערזאן , אלס ווירקליך פרשטארקן
אנוועסן אונד אלס נויטער מאכטן לעבענדיג נבראכן ווערדן .

דא איינע זא אייל פערטיגע בעערדיגונג דר טאדען
גלייך וואהל צו אייערן גלויבענס זעטען ניכט
בעהערט ; זא ווערדעט איהר נאך אומערר היא זיין אויף
אייער אייגענס בעסטן אונד אויף אייערע אייגענע לעבנס
ניכרהייט גריכטעטן , בעכטען אכזיכט , היידורד זאמט
אונד זאנדערס בפעהליגעט : איין זאלכר פרויג בעערדיגונג
קינפט צו ענטהאלטן , אונד פון צון אין אייערע טאדען
וועניגשטענס דרייא טאנע אונבראכען צו לאסן , ווארנאך
איהר איין צו אכטן . דאטום איין אונזער פעסטונג שווערין
דען דרייסיגסטן אפריל 1772

השאר ברפים הסמוכים.

ג

תולדות גדולי ישראל .

וד .

תולדות הזמן .
יפקד מקומו .

ה

בשורת ספרים חדשים .

חתימה בדרך העבר .

וכאשר הקיליתי לתור ולדרוש בענין זה , ראיתי כי
 מי שפניו מועדות לברר וללכץ שרשי לה"ק ולהבדל
 בין אותן השרשים שקראו הקדמונים ז"ל שמות כרדפים , כמו
 שלשה אלה שזכרנו למעלה , וכן בין השרשים הקרובים בטעמיהן
 כמו אלו שזכיר בסמוך , לא יוכל עשוהו טרם יברר וילבין
 מקצת אִשרי הלשון הולאת העמוקים בהוראותיהם וכוללים ענינים
 רחבים

דמיון מאל
 עקרות ,
 תעסוק ,
 הסבילים שמי
 וכאשר ראיתי
 שזכרנו ,
 לב על הכמות
 על יצר הלכ
 המכשירים את
 משנים כלול
 השמים התל
 השמים התל
 וכללים על
 האלה בחינת
 של חכמה ,
 ששמו לגד
 לשמות שלעל
 במקרא ,
 שזכרנו ,
 בכתיבים עם
 בדמוס כ"א
 תללות עד א
 הולאת מיומ
 אחריס יולי
 אין להמודים
 ולחת הכה כי
 אמרים שאין

ועתה ש
 הקרובות בט
 רחוק ששנת
 מחשוב עליה
 לכד בעבור
 שזכרנו ויחס
 לתועלת ויו
 מהורות ,

דברים מאד וכן לשונות של חכמה, בינה, שכל, דעת, פקחות, ערמה, מתימה, תחבולה, עצה, מחשבה, תושיה, מוסר ותוכחה ודומיהן, כי ע"י הכין באלה, ודעת ההכדלים שבניהם יתבררו לו הכנת ודעת שרשים רבים וזולתם. וכאשר ראיתי עוד כי אי אפשר להכין ולדעת ארצות השרשים שזכרנו, טרם יעלו בידינו למודים בחכמת הנפש, בשום לב על הכחות הנטועות בהשג האדם, ועל הכדל פעולותיהן על יצר הלב ועל הבחירה האנושית, ואיוו הן הדברים המכשירים את הנפש לחפון קרבת אלהים, וכיוצא במקרים נשגבים כאלו, שמהן תוצאות דעת, לדעת על מה אדני השרשים האלו הטבעו, ולכן היתה ראשית מלאכתי בביאור השרשים האלו וערכנו החלק הראשון מ"ס גן נעול בהצעות וכללים על למודי חכמת הנפש, וע"פ ההצעות והכללים האלה בארנו בחלק השני כל הכתובים שזכר בס אחת מלשונות של חכמה, כלם על דרך אחד ועל טעם אחד, כפי ההוראה ששמונו לבדר השרש הזה ולגבולו, ובחלק השלישי מומנו בארנו לשונות של עצה ושל מחשבה ושם תושיה, עפ"כ כל לשונות הנמצאים מהם במקרא, ובספר מעין גנים בארנו בשני חלקיו יתר השרשים שזכרנו, והתקומות בתנ"ך המוזכרים אותם, והכל אצלי בכתובים עם חבורים שכתבנו על המודש הזה, כי לא ילאו בדפוס כ"א שני חלקים מספר גן נעול ה"ל, כי אפשרי תלואות עד אין מספר נכסל כתי, ע"כ שכתב המלאכה הגדולה הזאת מימים רבים, ואם אחרי כן הוצאתי לאור חבורים אחרים וגלינו גם בהם רבות בהוראות שרשי הלשון והכדליהם, אין לממודים אמורים בס על הסדר, אבל פורטים אחת הנה ואחת הנה בין הדברים שכוללים אלה הספרים דברים קצרים וראשי אמרים שאינן מספיקים להוכיח מהן יושר הענינים.

ועתה שמתי אל לבי, אם בכל לשונות הגוים חוברו מחברות על משפטי לשון, יבדילו בס בין המלות הקרובות בטעמיהם ויודיעו למדברים והמחברים, באיוו מקום ראוי שישתמשו בשלה זו או זו, ולמה תגרע לשוניו הקדושה מחשבו עליה מחשבות לשאר גם בה את הדבר הקשה הזה, לא לבד בעבור בעלי הלשון, וקהל המליצים והמשוררים, שידברו ויחברו מלין. בדעת, אבל ראוי שנעמול במקרים הללו לתועלת יותר גדולה מוזאת, שהוא להכין אמרות ה"א אמרות שוהרות, דברי התורה והמצוות הספורים וההכרחיים והמחברים, והתוכחות.

והתוכחות, ולא דבר רק הוא ממנו, כי הם חיינו ואורד
ימינו, וכל איש ירא את ה', וספן להגדיל כבוד תורתו
בארץ, איך יחשה ויתאפק מהגות בדברי תבונות כאלה,
וישים חלקו בין אנשים מקרי לב לחקור ולדרוש בענייניהן,
לדלות המים המתוקים מבארות עמוקים.

ער כן באתי היום להודיע בקהל עם, כי בדעתי לשוט
אי"ה לעשות במלחמה אשר החילוני לעשות בה, ולחלק
אותה לחלקים לדבר על הקדר, עד שיהיה חלק חלק היוצא
ממנה, ספר ירח הקורא בו, להבין על ידו הוראות אותן
השרשים שיכלול החלק ההוא, והכל בדרך קצרה וכשפה ברורה,
לא יהיה כספר חתום לפני יודע ספר, גם לא ילמד הקורא
בו מרוב דברים. כל חלק מחלקנו עוד למאמרים, וכל
מאמר לפרקים וכל פרק לפעמים. אך לא אסדר את השרשים
בדרך אלפא ביתא; כ"א כה אעשה ישבו יחדיו ענינים שאינן
דומים זה לזה כלל ולא יבין הקורא הכללי השרשים הנרדפים
ולא הכלל אותן השרשים הקרובים בטעמיהן, כי יאסר לדבר
מענין לענין ולקרנות במקום זה מעט, ובמקום אחר מעט,
ותתכלכל דעתו עליו, ולא ישיג תכלית מבוקשו. אבל אכלול
בכל מאמר שרשים מס' מענין אחד, המלמדים זה על זה,
ומתבארים זה מזה, ע"ד משל במאמר אחד אכלול יום לילה
אור כנה חשך אפלה וכיוצא בהן. וכן בכל מאמר ממאמריו
יבואו שרשים שעניניהן דומים זה לזה ונכלה בהן דעתינו
בפרקי המאמר ההוא, ונזכיר יוסף דברינו ממקראות רבות
היוצרים לשונות השרש ההוא, מקראות עמוקים בטעמיהם,
לבאר אותם על פי ההוראה שחלקנו לשרש ההוא. כ"א יצליחנו
הכל לגלות מפגשים בציאורים מזהירים לשכל האדם, ולהראות
שכפי יסודותינו הולכים הלוך ודבר על דרך אחד וטעם אחד,
וכריעו דעת בני גילנו לקבל האמת ממי שאמר, אבל לא
אביא במאמרנו הפתמים כלם, כי רבים מהם יבין כל אדם
מדעת עצמו על פי ההוראה שידלנו לשרש הזה, ואם נזכיר
גם אלה, מלבד כי לשפת יתר יתבטלנו, יהיה גם לומר
על הקורא, אך אותן המקראות שבתחלת המחשבה קתומים
וצריכים פירוש או גרפים כסותרים את דברינו, אותן נזכיר
לבארם או להשלים בהן וכן ההוראה שידלנו להן.

בכל שנה בענ"ה יבאו שני ספרים לאור, אחד בפרם הפסח ואחד בפרם
החג, כל כרך יגדל עד אחד עשר או שנים עשר קונטרסיהן,
או פ"ה עד ג"ו דפים, כי תבניתו יהיה אקטופ"ה כינונית
על

על כיוון חסודא וזאתיות יפות בדפוס מכון ומוצה משיגות ,
מקח כל כך Guldens I שולם על פרענו "מערמאיון נגד
קוויטונג", וכשקבל הפרענו ממערמאיון את הכרך הראשון ,
ויחפון בכרך השני , ושוב לשלמו לקבל הספר למועד אחר
מן הדפוס וכן יעשה מוכרך לכרך , כי אין הפרענו ממערמאיון
מחייבים עצמם על המלאכה כלה , אלא משלם כרך אחד , ואם
לא יאבה הבאים אחריו , הרשות בידו . בכמה פרכים אפשר
לכלול המלאכה כלה , אין בדי להודיע , גם אין בכך כלום ,
כי כל פרק נמנה יש בו מלאכה תמה בפני עצמה גם כל חמור
שבו ספר בפני עצמו הוא , מאחר שכולל קבוץ הפרטים המונים
זה לזה , המבארים כל מה שיוכל הלב לחשוב בענין ההוא ,
ואינו נזרך להשלמותו למאמרים הבאים אחריו .

ובאשר החלו ידי בחרף זה לעשות במלאכה הזאת ,
עבר עלי יחיד לבי ה"ח התורני המושלם , איש מבין וסופר
כבוד הר"ר **איצק אייכלר** נר"ו מחברי חבר בחורים משכילים
בתיב קעניגסברג יע"א , הנקראים **חברת דורשני**
לשון עבר , ויהי כראותו את אשר לבי חפץ לעשות , עלו
על לבו מחשבות לטובה לאמור : מדוע תליה מלאכה מפוארה
כזאת לבד ליחידים שרידים , והם אלו היודעים הבין בספרים
הממוכרים מאנשי דורנו בלשון הקודש , ולא רבים יבינו בה ,
ולא יגלה האמת בעדת ה" כלה ? הן רבים הנקראים בלשון
אשכנזי , הניחה לי ואעתיק דבריך בלשון זו , וכל יודע
לקרות ממקרא יבין מספר האשכנזי הדברים שבואת לאור ,
וכזה יגמלו לפעם אחד , להבין ביראת ה" והבין מנצטני
אמרות טהורות שבספרי הקדש , הלא בה עשו אנשי התעודה
לפניהם ב"שאל , שכתבו ספרי חכמה ומוסר בלשון ער" כי לפי
שהיו בקיאים בה אנשי דורם , כמו רמ"בם ז"ל שכתב פי"
המטנה וספר המורה בלשון ההוא , ר" יהודה הלוי ז"ל העתיק
ממנה ספר הכוזרי , ור" בחיי הזקן ז"ל כתב בו ספר מובת
הלכות ור" סעדי" גאון ז"ל העתיק אליה ספר תורת אלהינו ,
ועוד רבים כמוהם עשו והגליתו , ומה טוב ללכת בעקבות
ישרי דרך כאלה , להאיר בתיבות עולם לפני ע" ה" כלו ,
מוסף פ"י יאלו דברי מושלים בדורנו , לנות על אחינו ב"
שלימודות את בניהם לדבר נאות בלשון אשכנזי , ודאוי לבו לחבר
בה ספרי דעת ויראת ה" , למען ילמדו הללון הזאת מיועבס ,
ועם למוד הללון ילמדו כאחת דברי תורה ומצוותי הוראת
שמי : לשונותי הקדושה לטוב להם . ועוד אחת ורבה היא ,
הנה רבים מחכמי העמים העתיקו ספרי הקדש ללשונותם ובארו
מלונותיה

מלכותיה כראון איש ואיש, ורבים לענו על קבלת חכמיו
ז"ל כפי החזות, באמרם שהיו סרה מדרכי הפסע, ומלאכת
בספרים האלה תגן עלינו, כי מומה יראו איך כעו מעגלותי
שרי הלשון הזאת, כל יודעו נתיבותיהם במחשבה הראשונה,
וממקום שבאים להשיב על דברי אבותינו וקדמונינו ז"ל משם
תולדות כח וגבורה לגדל ולחזק דבריהם, ולברר כי הם ז"ל
ידעו דרכי הלשון ומספטיה, ומעיני החולקים עליהם נעלמו
נתיבותיה. וכאשר שנתתי את דברי הב"ח הכ"ל
כי נעמו, אמרתי לו כל אשר בלפניך לעשות עשה והאלק
וקרא שם בישראל, כי ידעתיו שהוא קופר מהיר בלה"ק
וכותב נחות בלשון אשכנזי, והוא בקי בחכמות, ומלאכת
הקריט"יקא, ושתיה העתקתו נאמנה בשפה כרוכה,
והוא עצמו יודיע מעשיו לישראל, במודעה אשר יקדים למלאכתו,
והיה כל הרואה אותו וחסד בהעתקה זו, מידו יבקשנו, ואחרי
הדברים והאמת האלה, אשתחוו בהדרת כבוד לפני מעלת
אחי וריעי, וכל איש חכם לב וכל דורש אמת ואוהב צדק,
יעמוד על הכרכה אשר דבר ה" על ישראל. כה דבר
אחיקם ועבדיכם, פה ברלין יום א' ר"ח אייר
תק"מה לפק.

נפתלי הירץ וויזל •

מ ו ד ע א •

הגנו באים שנית בקרה לבקש מאת כל ריעינו אשר קבלו
עליהם להיות בעורנו, לאסוף חתומים על מכתבו,
ולקבץ את הכסף חלק מחירו, לשלוח לנו את הכסף בעד
המאסף משנת התק"מה ושמות האנשים אשר קבלוהו ואשר
יוספו ידם לקחתו בשנת תקמ"ו הבעל כי נדפס א"ה לוח
השמות מהחתומים עם הכרך השני להמאסף משנת התק"מה •
ואיש אשר ירחק ממנו הדרך לבקש מאתנו ס' אחד או ב',
יודיע את מחשבותיו להנכונם להגיד ר' שמואל ווערטהיים,
לאמטורדאם להמליץ ר' דוד פ' מינדיס או להב"ח ר' שלמה
פראג, לברלון להב"ח ר' יואל בר"ל • לשטרסבורג לר'
משה חלפון, להנכונם להב"ח ר' ברוך לינדא • לקאפנהאגן
להב"ח ר' שמעון גענס • לפ"פ דמיין, להב"ח ר' משה
ברלין, ללייפציג אן דיא בוכהאדלונג דער גלעהרטן • ועלינו
לשדר לכל איש כאשר יזוה עלינו •

חברה דרושי לשון עבר •

מ

מ

אבל

היו לשמה
דיו, על
מרחקים;
עדת ישראל

איך, נכל
ודובר משה
בשחר ר'
ברע, הו
מוהר"ר א'
הוא מרומי
אומללי היו
ינחמנו!

מי ימוד
תחת
כוס תמר
איש כזה
מפניו •
ולבסוף,
הדברים א'
פז; נד